

Duurzaam aankopen is niet moeilijk! Door rekening te houden met een handvol simpele tips help ook jij onze organisatie te verduurzamen. Stuur jij soms offertes uit? Weet dat wij als organisatie bepaalde eisen qua duurzaamheid stellen voor heel wat producten. In deze gids lees je welke duurzaamheidseisen je moet én kan opnemen voor papier en hoe je dat doet en vind je ook stukken tekst terug die je kunt kopiëren naar jouw offertevraag. Zo hoef jij je het hoofd niet te breken over hoe je bepaalde eisen formuleert in je offertevraag!

Deze gids helpt je bij het duurzaam aankopen van kopieerpapier en grafisch papier, bedoeld als schrijfpapier, als drukpapier en papier voor kopieerapparaten.

Enveloppen en andere papierwaren komen aan bod in de Gids duurzame aankopen-kantoorbenodigdheden.

Een vraag? Neem dan contact op met het team overheidsopdrachten via 03 240 67 09 of overheidsopdrachten@provincieantwerpen.be!

1 Raamcontract

Er is een centraal raamcontract voor wit papier en een voor gekleurd papier, waarbij rekening werd gehouden met de verplichte milieucriteria.

Als je wil aansluiten op dit raamcontract, kan je contact opnemen met team Goederenbeheer van DLOG (Joeri Straetemans, T 03 240 50 50, joeri.straetemans@provincieantwerpen.be)

2 Verplichte duurzaamheidscriteria

- Vervaardigd uit 100% post-consument gerecycleerd papier
- Ongebleekt of volledig chloorvrij gebleekt
- Geen toevoeging van optische witmakers
- Vervaardigd zonder synthetische polymeren, lijmen, coatings

Lees in de [voorbeeldmail](#) of het [voorbeeldbestek](#) hoe je deze criteria opneemt.

2.1 Vervaardigd uit 100% post-consument gerecycleerd papier

Wanneer dit o.w.v. de toepassing onmogelijk blijkt, kies dan a.d.h.v. de keuzewijzer hieronder een duurzaam alternatief.

	Te verkiezen	Tweede keuze	Niet toegelaten
Vezels	vervaardigd uit 100% post-consument gerecycleerd papier	(1) vervaardigd uit 100% gerecycleerd papier (2) vervaardigd uit 50-99% gerecycleerde (postconsument) vezels + nieuwe vezels die afkomstig zijn van uitdunningshout of resthout van zagerijen (3) vervaardigd uit 50-99% gerecycleerde (postconsument) vezels + nieuwe vezels die afkomstig zijn van duurzaam beheerde bossen (4) vervaardigd uit 100% nieuwe vezels afkomstig van duurzaam beheerde bossen	- vervaardigd met nieuwe vezels die niet afkomstig zijn van duurzaam beheerde bossen - houtvrij

2.2 Ongebleekt of volledig chloorvrij gebleekt

Geef zelf aan waar je voorkeur ligt of laat de keuze aan de leverancier: ongebleekt, totally chlorine free (TCF) of processed chlorine free (PCF).

	Te verkiezen	Niet toegelaten
bleiking	• ongebleekt• totally chlorine free (TCF)• processed chlorine free (PCF)	• gebleekt met chloor of chloorderivaten• elementary chlorine free (ECF) met na zuivering AOX-waarde > 0,05 kg AOX/ADT of chemische zuurstofvraag (CZV) > 5kg/ADT in het effluent

2.3 Geen toevoeging van optische witmakers

	Te verkiezen	Niet toegelaten
optische witmakers	zonder optische witmakers	optische witmakers met de H-zinnen H400, H411, H412, H413 (R50, R51, R52, R53) of combinaties van deze zinnen)

2.4 Vervaardigd zonder synthetische polymeren, lijmen, coatings

	Te verkiezen	Niet toegelaten
oppervlaktebehandeling	zonder synthetische polymeren, lijmen, coatings of kleurstoffen	synthetische polymeren, lijmen, coatings of kleurstoffen die geklasseerd zijn als kankerverwekkend, mutageen of toxisch voor reproductie of schadelijk zijn voor het milieu

3 Optionele duurzaamheidscriteria

Om een extra steentje bij te dragen kan je ook optionele criteria opnemen.

- Verbod/bepanking chemische toevoegingen
- Gewicht
- Gerecycleerde verpakking

4 Tips

- ✓ **Geschiktheid voor gebruik:** Het papier moet uiteraard ook voldoen aan de minimumnormen voor archiveerbaarheid, doorloopeigenschappen, ... afhankelijk van de specifieke functie van je papier. Je kan bijvoorbeeld eisen dat het product conform DIN-norm 19307¹ of DIN-norm 19309² voor fotokopieerpapier is.

In overleg met de grafische dienst werden bovendien volgende technische vereisten opgesteld:

- Opaciteit³: minimaal 90%
 - Gladheid (ml/min): minimaal 240
 - Dikte: minimaal 100 µm
 - Verouderingsbestendigheid⁴: minimaal LDK 12-80 (DIN 6738-92)
- ✓ Om problemen met het afdrukken tegen te gaan, is het belangrijk om het papier vochtvrij op te slaan.
 - ✓ Hoe groter de verpakking, hoe minder afval. Beperk het aantal verschillende types papier, zodat groepsverpakkingen mogelijk zijn (bv. pakken van 250, 300 of zelfs 500 vellen). Let wel op dat je niet meer koopt dan je organisatie nodig heeft.

¹ DIN 19307 bevat de voorwaarden waaraan ongestreken en niet-gecoat kantoorpapier moet voldoen en de testmethodes daarvoor. Voor meer informatie, zie: <http://www2.din.de>

² DIN 19309 bepaalt de doorloopeigenschappen van papier in kopieerapparaten en geeft de maximale storingsfrequentie aan voor klein-, midden- en grootvolume-apparaten. Voor meer informatie, zie: <http://www2.din.de>

³ Hoe hoger de opaciteit van het papier is, hoe minder doorschijnend het papier is. Dit is geen milieueis.

⁴ Papier met een LDK 12-80 is geschikt om te archiveren. Het is minstens 100 jaar houdbaar.

- ✓ **Dubbelzijdig** printen en kopiëren kan het papiergebruik sterk verminderen. Stel kopieerapparaten en printers standaard in op recto-verso.
- ✓ De keuze van het lettertype, de lettergrootte, de marges, de lay-out en de **standaardinstellingen** op de computer kunnen belangrijke papierbesparingen teweegbrengen (grootteorde 15%). Hou bij het opstellen of wijzigen van de huisstijl rekening met een efficiënt gebruik van het bladoppervlak.
- ✓ Verslagen, achtergronddocumenten en teksten die alleen 'ter kennisgeving' of 'voor alle zekerheid' gekopieerd worden, maar waarvan verwacht wordt dat ze slechts bij uitzondering echt zullen gelezen worden, kunnen **verkleind** afgedrukt worden (vb. 2 kantjes op 1 bladzijde). Of beter nog: **digitaal** ter beschikking gesteld worden.
- ✓ Papier vervangen door een **digitale informatiebron**:
 - E-mail in plaats van post: Elektronische post werkt niet alleen snel, maar verbruikt ook geen papier (tenzij het bericht afgedrukt wordt). Bovendien is er ook emissiepreventie, aangezien er geen gewicht hoeft getransporteerd te worden. Ook grote bestanden kunnen verstuurd worden. Daar bestaan verschillende sites voor (zoek op 'grote bestanden versturen').
 - [...] Memory-sticks kunnen bijvoorbeeld toegepast worden wanneer een document moet doorgegeven worden, maar er geen gebruik gemaakt kan worden van e-mail of internet.
 - Intra- en internet: Maak gebruik van de mailserver voor interne post. Dit is ideaal voor berichten die iedereen verplicht moet ontvangen, maar niet noodzakelijk moet/zal lezen.

Bij deze maatregelen geldt uiteraard dat een document achteraf niet meer afgeprint of gekopieerd mag worden.
- ✓ Stimuleer het gebruik van **spellingsprogramma's** op de computer, om proefafdrukken te vermijden.
- ✓ Het **afdrukvoorbeeld** grondig bekijken voordat u de printopdracht uitvoert kan papier en tijd besparen. Internetpagina's worden bijvoorbeeld vaak in hun geheel afgeprint. De lay-out van de afdruk is echter dikwijls anders geschikt dan op het computerscherm. Door het afdrukvoorbeeld te bekijken controleert u hoeveel pagina's er worden afgedrukt. Wanneer dit te veel is kan het bruikbare stuk tekst gekopieerd en geplakt worden in een tekstverwerker.
- ✓ Papier dat je niet meer nodig hebt en dat maar aan een kant bedrukt is, kan opnieuw gebruikt worden als **kladpapier**. Ook kan een lade van het kopieertoestel of de printer gevuld worden met eenzijdig bedrukt papier.
- ✓ **Oplage verminderen**: Vaak worden 'voor alle zekerheid' reservekopieën gemaakt of wordt de oplage van drukwerk ruim berekend. Probeer dit telkens zo correct mogelijk te doen.
- ✓ Print geen documenten af die je ook op PC hebt staan. Dubbel **klasseren** is meestal niet nodig. Zorg dat je een uniform systeem uitwerkt.
- ✓ Psychologische maatregelen
 - **Registreer het papierverbruik**: Een systematische registratie kan een aanzet geven tot een zuiniger papierverbruik. Registreer de aankoop, maar ook het gebruik per printer en/of kopieerapparaat.
 - **Locatie printer/kopieermachine**: Stel de kopieermachine zichtbaar op, zo ontstaat een vorm van sociale controle en worden misbruiken vermeden.
- ✓ **Instructies**: Zorg voor duidelijke instructies bij het kopieerapparaat. Dit zet mensen aan om bijvoorbeeld te verkleinen en dubbelzijdig te kopiëren.

5 Voorbeelden

Deze *cursief* getypte stukken tekst kun je kopiëren naar jouw offertevraag.

5.1 Voorbeeldmail voor kleine overheidsopdracht (< 30.000 euro)

Volgens de wetgeving overheidsopdrachten moet je ook voor deze kleine opdrachten mededinging organiseren en dus meerdere leveranciers aanschrijven, bijvoorbeeld per mail. Het is niet nodig om een bestek op te maken. Schrijf leveranciers aan die duurzaam papier kunnen leveren.

Hieronder vind je een voorbeeldmail voor de aankoop van duurzaam papier.

VOORBEELDMAIL - GERECYCLEERD PRINTPAPIER

✂ *Kan u ons een offerte bezorgen voor de levering van [aantal] dozen papier, dat voldoet aan volgende eisen:*

- *Vervaardigd uit 100% (bij voorkeur post-consument) gerecycleerd papier*
- *Ongebleekt of volledig chloorvrij gebleekt (TCF of PCF).*
- *Geen toevoeging van optische witmakers*
- *Vervaardigd zonder synthetische polymeren, lijmen, coatings*
- *75g/m²*
- *Het papier wordt geleverd in verpakkingen uit gerecycleerd materiaal. Onder verpakking wordt zowel primaire, secundaire als tertiaire verpakking verstaan. ✂*

5.2 Voorbeeldbestek >30.000 en < 144.000 euro

Volgens de wetgeving overheidsopdrachten moet je hier meerdere leveranciers aanschrijven. Kies dus zeker voor potentiële leveranciers die duurzaam papier kunnen leveren.

De punten in het **blauw** zijn verplicht volgens de Gids duurzame aankopen, die in het **groen** optioneel.

TECHNISCHE SPECIFICATIES IN VERBAND MET DUURZAAMHEIDSCRITERIA

✂ *Het papier moet vervaardigd zijn uit 100% (bij voorkeur post-consument) gerecycleerd papier.*
 [Wanneer dit o.w.v. de toepassing onmogelijk blijkt, kies dan a.d.h.v. de keuzewijzer hieronder een duurzaam alternatief.]

	Te verkiezen	Tweede keuze	Niet toegelaten
Vezels	vervaardigd uit 100% post-consument gerecycleerd papier	(5) vervaardigd uit 100% gerecycleerd papier (6) vervaardigd uit 50-99% gerecycleerde (postconsument) vezels + nieuwe vezels die afkomstig zijn van uitdunningshout of resthout van zagerijen (7) vervaardigd uit 50-99% gerecycleerde (postconsument) vezels + nieuwe vezels die afkomstig zijn van duurzaam beheerde bossen (8) vervaardigd uit 100% nieuwe vezels afkomstig van duurzaam beheerde bossen	- vervaardigd met nieuwe vezels die niet afkomstig zijn van duurzaam beheerde bossen - houtvrij

✂ *Het papier is ongebleekt, totally chlorine free (TCF) of processed chlorine free (PCF).*

✂ *Er zijn geen optische witmakers toegevoegd aan het papier.*

✂ *Het papier is vervaardigd zonder synthetische polymeren, lijmen, coatings.*

✂ *Verbod/bepanking chemische toevoegingen*

✂ *75 g/m²*

✂ *Het papier wordt geleverd in verpakkingen uit gerecycleerd materiaal. Onder verpakking wordt zowel primaire, secundaire als tertiaire verpakking verstaan.*

De naleving van milieucriteria (in verband met de oorsprong van de vezels, bleiking, chemische substanties, afwerking, ...) kan gestaafd worden aan de hand van ecolabels zoals Blauwe Engel, Europees Ecolabel, Nordic Swan, FSC, ... (Let op: niet alle criteria worden door elk label bewezen.)

Ook een keuringsrapport van een erkende instantie, technische gegevens of een (milieu)technisch dossier van de fabrikant kunnen gebruikt worden als bewijsmateriaal. Vraag bij voorkeur een rapport volgens de afspraken van het Paper Profile (<http://www.paperprofile.com>): Op die manier kunnen de gegevens van verschillende producenten op een uniforme manier met elkaar vergeleken worden.

✂ *De naleving van milieucriteria kan gestaafd worden aan de hand van een relevant label of gelijkwaardige certificaten van de leverancier zoals een keuringsrapport van een erkende instantie, technische gegevens of een (milieu)technisch dossier van de fabrikant. Gelieve een rapport volgens de afspraken van het Paper Profile (<http://www.paperprofile.com>) toe te voegen.*

	Het 'Blauwe Engel'-label geeft aan dat • het papier gemaakt is uit 100% gerecycleerde vezels; • het papier TCF- gebleekt of ongebleekt is; • geen optische witmakers werden toegevoegd; • geen kleurstoffen met zware metalen of Azo-kleurstoffen die een van de amines opgelijst in Richtlijn 2002/61/EEC kunnen vrijgeven werden gebruikt; • bepaalde milieugevaarlijke stoffen niet werden gebruikt of binnen de drempelwaarden blijven; • geen kleurstoffen, oppervlaktebehandelings-, auxiliaries en coating materialen worden gebruikt, met de volgende classificatie: H317, H340, H350, H350i, H351, H360D, H360F, H361d, H361f (R43, R46, R45, R49, R40, R 61, R60, R 63, R62); Om te voldoen aan de verplichte criteria moet papier met het 'Blauwe Engel'-label dus ook vervaardigd zijn zonder lijmen/oppervlaktebehandeling, zonder synthetische polymeren.
	Het Europees Ecolabel geeft aan dat: • het papier kan gemaakt zijn uit gerecycleerde of verse vezels; voor tenminste 10% van de verse vezels moet bewezen worden dat ze uit gecertificeerde duurzaam beheerde bossen komen; de rest van de verse vezels moeten uit bossen komen die beheerd worden volgens de principes en maatregelen voor duurzaam bosbeheer; de oorsprong van alle vezels moet aangetoond worden; • het papier ongebleekt, TCF, PCF of ECF-gebleekt (en AOX ≤ 0.25 kg/ADT) is • geen kleurstoffen met zware metalen boven bepaalde grenswaarden, geclassificeerd als H400, H411, H412, H413 (R50, R51, R52, R53) of Azo-kleurstoffen die bepaalde amines (opgelijst) kunnen vrijgeven werden gebruikt; • bepaalde milieugevaarlijke stoffen niet werden gebruikt of binnen bepaalde drempelwaarden blijven; • de emissies naar water en lucht onder bepaalde drempelwaarden blijven (≤ 1100kg/T); • het brandstof- en elektriciteitsgebruik onder bepaalde drempelwaarden blijven (< 1.5 points); Het Europees Ecolabel zegt niets over: • de toevoeging van optische witmakers; Voor papier met het Europees ecolabel moet men bijkomend bewijzen dat het voldoet aan volgende verplichte criteria: • 100% gerecycleerd • ongebleekt of volledig chloorvrij gebleekt • zonder toevoeging van optische witmakers

	• vervaardigd zonder lijmen/oppervlaktebehandeling, zonder synthetische polymeren.
Nordic Swan	Het 'Nordic Swan'-label geeft aan dat: • het papier kan gemaakt zijn uit gerecycleerde of verse vezels; 20% van de verse vezels moet uit gecertificeerde bossen komen; of tenminste 75% van de vezels moet gerecycleerd papier, houtspaanders of zaagsel zijn; of een combinatie van beide. • het papier ongebleekt, TCF, PCF of ECF-gebleekt (en AOX ≤ 0.25 kg/ADT) is • geen kleurstoffen werden gebruikt met zware metalen, aluminium of koper behalve koper in Ftalocyanine pigmenten, geassocieerd als H400, H410, H411, H412 (R50+R53, R51+R53, R52+R53), milieuschadelijk volgens EU-richtlijn 99/45/EC of Azo-kleurstoffen die bepaalde amines (opgelist) kunnen vrijgeven; • bepaalde milieugevaarlijke stoffen niet werden gebruikt of binnen bepaalde drempelwaarden blijven; • de emissies naar water en lucht onder bepaalde drempelwaarden blijven (≤ 1100kg/T); • het brandstof- en elektriciteitsgebruik onder bepaalde drempelwaarden blijven (< 1.75 punten en < 1.5 punten); • ... Het 'Nordic Swan'-label zegt niets over: • de toevoeging van optische witmakers; Voor papier met het 'Nordic Swan'-label moet men bijkomend bewijzen dat het voldoet aan volgende verplichte criteria: • 100% gerecycleerd • ongebleekt of volledig chloorvrij gebleekt • zonder toevoeging van optische witmakers • vervaardigd zonder lijmen/oppervlaktebehandeling, zonder synthetische polymeren.
FSC recycled	Het 'FSC Recycled'-label geeft enkel aan dat het papier gemaakt is uit 100% gerecycleerde vezels, waarvan minstens 85% postconsumer gerecycleerd. Voor papier met het 'FSC Recycled'-label moet men bewijzen dat het voldoet aan alle andere verplichte criteria.
FSC mix	Het 'FSC mix'-label geeft enkel aan dat het papier gemaakt is uit een combinatie van nieuwe vezels uit FSC-gecertificeerde bossen, FSC Controlled Wood en/of gerecycleerde vezels. Dit papier is dus niet gemaakt van 100% gerecycleerde vezels en over de andere verplichte criteria zegt dit label niets.
FSC 100%	Het 'FSC 100%'-label geeft enkel aan dat een product volledig gemaakt is uit nieuwe vezels uit FSC gecertificeerde bossen. Dit papier is dus niet gemaakt van 100% gerecycleerde vezels en over de andere verplichte criteria zegt dit label niets.

Voor bijvoorbeeld de verschillende vereisten in verband met chemische toevoegingen kan je ook verwijzen naar de achterliggende specificaties van **labels**. Dit wil niet zeggen dat enkel papier met dit bepaald label gekozen kan worden. Je moet wel duidelijk vermelden dat ook andere bewijsmiddelen toegestaan zijn.

Bijvoorbeeld:

- ✘ *Het papier voldoet aan de criteria van het "Blauwe Engel"-label. Deze zijn terug te vinden op http://www.blauer-engel.de/en/products_brands/search_products/produkttyp.php?id=432. Ter verificatie worden naast het "Blauwe Engel"-label, eveneens gepaste bewijsstukken van een erkend organisme aanvaard.*

GUNNINGSCRITERIA

Door duurzaamheid op te nemen als gunningscriterium kan je de milieuvriendelijkste offerte meer punten geven. Opgelet: Als je in de technische specificaties van je bestek al duidelijke duurzaamheidseisen hebt opgelegd, heeft het soms geen zin om bijvoorbeeld milieu nog als gunningscriterium te gebruiken.

Hou er rekening mee dat veel gunningscriteria het bestek onnodig ingewikkeld kunnen maken. De inschrijver moet een uitgebreid verslag opmaken en de provincie moet dit alles afwegen en beoordelen, wat niet altijd even eenvoudig is. Het is voor beide partijen makkelijker om zoveel mogelijk op te nemen in de technische specificaties.

Voorbeeld: Wanneer je door omstandigheden niet voor 100% gerecycleerd papier kan kiezen, kan je bijvoorbeeld ook punten toekennen naargelang de oorsprong van de gebruikte vezels.

✘ *Voor de beoordeling van het gunningscriterium duurzaamheid wordt rekening gehouden met volgende milieuaspecten (15 punten):*

- *0,15 punten per % gerecycleerde vezel*
- *0,11 punten per % vezel afkomstig van hout uit duurzaam beheerde bossen*

Voorbeeld:

✘ *Voor de beoordeling van dit gunningscriterium wordt rekening gehouden met volgende milieuaspecten (20 punten):*

- *bleking (10 punten):*
 - *Voor ongebleekt papier worden 10 punten toegekend.*
- *chemische toevoegingen (10 punten):*
 - *Als papier wordt aangeboden zonder formaldehyde, worden 2 punten toegekend.*
 - *Als papier wordt aangeboden zonder glyoxal, worden 2 punten toegekend.*
 - *Als papier wordt aangeboden zonder azo-kleurstoffen, worden 2 punten toegekend.*
 - *Als papier wordt aangeboden zonder pigmenten of kleurstoffen met bestanddelen op basis van koper, kwik, lood, cadmium, chroom, nikkel en aluminium, worden 2 punten toegekend.*
 - *Als papier wordt aangeboden zonder ethyleendiamino tetra-azijnzuur (EDTA) of di-ethyleen penta-azijnzuur (DTPA), worden 2 punten toegekend."*

5.3 > 144.000 euro

Vraag advies aan het team overheidsopdrachten:

T 03 240 67 09 of overheidsopdrachten@provincieantwerpen.be

6 Meer info

- Voor meer info rond **overheidsopdrachten** kun je terecht bij het team overheidsopdrachten (DLOG, T 03 240 67 09, overheidsopdrachten@provincieantwerpen.be).
- Voor meer info over de **milieucriteria** kun je terecht bij Liesbeth Taverniers (DMN, T 03 240 57 55, ISO14001@provincieantwerpen.be).